

DE GEESTELIJKHEID VAN DE BRUGSE LIEVE-VROUWKERK IN DE 16e EEUW.

De gegevens die hieronder volgen hebben als specifiek onderwerp de magistri cantus, organisten, cantores en chorales in dienst van het Lieve-Vrouwkapittel. Gezien de hoofdbron hiervoor de nu praktisch volledig bewaarde lijst der Kapittelakten is (Rijksarchief Brugge M 1-4), op een paar plaatsen alleen aangevuld door de Rekeningen van het Kapittel (R.A. Brugge, N 1-2), hebben wij terzelfdertijd gegevens genoteerd betreffende de proosten enerzijds, betreffende het onderwijs bovendien. Dit laatste ter aanvulling van een eerder door ons gepubliceerde nota ¹.

DE PROOSTEN.

Zowel bij P. Beaucourt de Noortvelde ² als bij G.F. Tanghe ³ komt een genummerde lijst der proosten voor, overgenomen door A. Janssens de Bisthoven ⁴. Gezien die lijst, althans in zijn nummering, dubieus is, nemen wij die niet over; wij geven alleen de realia die uit de akten blijken. Wat was vooreerst de waardigheid van de proost der Lieve-Vrouwkerk. De proost van Sint-Donaas was kanselier van Vlaanderen, de abt van den Eeckhoutte *abbas Brugensis*,

1. A. Dewitte, *Scolastri en rectores scholarum aan de O.L.Vrouwkapittelschool te Brugge ca. 1480-1553*, *Hand. Genootsch. Gesch. Brugge* XCIX (1962), p. 266-274; afgekort *Scol. Vr.*; deze aanvulling is mogelijk door het terug opduiken der K.A. 1554-1617. Om een duidelijker kijk op de samenhang van de Brugse kerkinstellingen te krijgen, hebben wij bovendien de fondsen van de Sint-Jacob en de Sint-Gilliskerken mee bestudeerd. Hierdoor kunnen wij in een volgende aflevering van dit ts. lijsten brengen van hun respectievelijke magistri cantus, organisten en schoolrectoren. Wij verwijzen globaal naar deze tekst. Om een opeenstapeling van voetnoten te vermijden korten wij hieronder de refertes naar de notulen der kapittelakten van de Lieve-Vrouwkerk als volgt af: I = 1480-1501; II = 1506-1510; III = 1510-1529; IV = 1529-1554; V = 1554-1617. Het cijfer volgend hierop bedoelt te verwijzen naar de folio. Wij eindigen onze nota's rond het jaar 1580. Een overzicht van de jocalia van de kerk is in voorbereiding.

2. P. Beaucourt de Noortvelde, *Description historique de l'Eglise collégiale et paroissiale de Notre Dame à Bruges*, Brugge 1773, passim.

3. G.F. Tanghe, *Panorama der bekende Kerkdienaers van Onze Lieve Vrouw te Brugge*, Brugge 1864, passim.

4. A. Janssens de Bisthoven, *Fotografische Inventaris van de Kan-*

naar analogie was de proost van O.L.Vrouw *prepositus Brugensis*, de kerk zelf *Ecclesia Brugensis*. Bij zijn plechtige installatie⁵ wordt hem door de stad een zilveren plaquette geschonken met daarop de wapens van de stad; naast het stadswapen komt zijn wapen. Bij officiële plechtigheden draagt hij de bisschoppelijke alba, afgezet met hermelijn. De kanunnikale prebendes worden door de proost 4 op de 12 maanden verleend, de overige 8 maanden door Rome. Sinds 1481 was het aantal prebendes van 8 op 10 gebracht, in 1481 op 11, deze laatste echter alleen te begeben door de proost na aanduiding van de Leuvense *Facultas Artium*⁶. De 3 pastoorprebendes, de 20 kapelaniën en 4 *vicarii perpetui*, en de overige kerkbedieningen, hangen alleen van de proost af, voor wat de toewijzing ervan betreft⁷.

Bij alle ceremoniën sluit de proost het koor af, zoals een bisschop doet in een kathedrale kerk. Hij wordt sinds de 12e eeuw prelaat genoemd, en wanneer hij de kerk in- en uitgaat wordt hij steeds voorafgegaan door de roedragers die zijn koerpels meedraagt. Zijn zetel is steeds met tapijtwerk en kussens versierd. Zijn jaarwedde, die in 1481 op maximum 130 £ tournaisis (21 £ vl) werd geschat⁸, bedroeg in 1547 100 gouden ducaten (110 £ vl)⁹.

tons Brugge, Kon. Instituut voor het Kunstpatrimonium, 1965, p. 147-148 waar de lijst der bewaarde portretten der proosten voorkomt. Een volledige bibliografie betreffende de Lieve-Vrouwkerk komt voor in A. Derolez, *Corpus Catalogorum Belgii. I. Provincie West-Vlaanderen*, Brussel 1966, p. 14-24. De nummering van de proosten komt van Sanderus.

5. IV, 277v-278; sporen van een dergelijke gift van stadswege treffen wij echter niet aan in de Stadsrekeningen.

6. P. Beaucourt, *a.w.*, p. 196, 129; A. Derolez, *a.w.*, p. 24.

7. De tekst IV, 278 spreekt van 12 pastoorprebenden en 80 kapelaniën. De parochies Sint-Gillis, Sint-Katharina-extra muros en Koolkerke vielen binnen het patronaat van de Lieve-Vrouwkerk: E.I. Strubbe, *De parochies te Brugge vóór de 12e eeuw*, in *Album English*, Brugge 1952, p. 279-289. De Rekeningsposten spreken daarnaast nog van een 23-tal kapelaniën extra chorum: Rek. 1538-1564, fol. 419 waarover de Lieve-Vrouwkerk het patronaatsrecht uitoefende.

8. P. Beaucourt, *a.w.*, p. 196.

9. IV, 192v; ter vergelijking: de deken van Sint-Donaas Mark Laurin gaf voor voedsel, onderhoud huis en reiskosten alleen respectievelijk 150 £ vl. (1532), 163 £ vl. (1533) per jaar uit: S.A. Brugge, *Handbouck van Marck Lauwerijn* fol. 78, 116. De proost van de Lieve-Vrouwkerk bleek recht te hebben o.m. op één vierde van alle inkomsten der cijnsgronden. In 1547 bedraagt dit zowat 7 £ vl. (Rek. 1538-1564, fol. 101); in 1568 12 £ vl.

Chronologisch ziet de lijst der proosten er als volgt uit : 1500 Lud. De Weyere (van Veyre) ; 1506 Fr. de Melleun ; 1517 Ph. de Lobel ; 1520 Joh. Inghenwinckele ; 1523 Joh. Micault ; 1547 Ger. Thol ; 1558 Rem. Driutius.

R. Driutius.

Utriusque juris licentiatus, raadgever in de Raad te Mechelen, daarna requestenmeester, wordt hij wel in 1558 als opvolger van de overleden G. Thol aangeduid, doch hij komt pas naar Brugge, augustus 1559 en duidt als zijn *vicarius* (plaatsvervanger) J. Clerici aan ¹⁰. Hij wordt in 1561 bisschop van Leeuwarden, waar hij evenmin als te Brugge, resideerde, en in 1569 bisschop van Brugge († 1594). Hij benoemt in 1566 zijn gelijknamige neef, met zelfde diploma, tot kanunnik en *vicarius*, wordt in 1569 deken van Sint-Donaas en kanselier van Vlaanderen, blijft proost in de Lieve-Vrouwkerk, en benoemt daar in 1570 Jacob Driutius, student te Leuven, en in 1575 Balduinus Driutius, *artium magister, baccalarius sacre theologie*, tot kanunniken. Wanneer in 1577 de geuzen naderen geeft hij zijn ontslag, en toelating een president te kiezen : de *vicarius Martinus Haghedoorn*, die in 1578 eveneens zijn ontslag indient ¹¹.

J. Inghenwinckele.

In principe volgt hij Ph. De Lobel op, doch hieraan was heel wat politiek voorafgegaan, zodat hij in 1520 (zijn benoeming dateert maart) eerst samen met H. Zwyngedau optreedt, en deze daarna tot zijn *vicarius* benoemt. Hij was immers residerend kanunnik van de Victorkerk te Xanten, waar hij proost wordt, na zijn ontslag te hebben ingediend te Brugge op 7 oktober 1523 ¹².

Ph. De Lobel.

Scientificus vir, cantor cathedralis morinensis, wordt hij, op 9 januari 1517, opvolger van Fr. de Melleun. Hij kan,

10. R. Driutius is de enige over wie zowel de *Biogr. Nat* als ook A.C. De Schrevel, *Histoire de Séminaire de Bruges*, Brugge 1895, p. 291-298; 869-919 e.a. preciese gegevens brengen. Onze referetes V, 24 v, 28, 35, 36 en E.I. Strubbe & L. Voet, *De chronologie van de Middeleeuwen en de Moderne Tijden in de Nederlanden*, Antwerpen-Amsterdam, 1960, p. 278, 241. Over J. Clerici zie pag. 118.

11. V, 60, 83, 99v, 110, 125, 130, 130v, 135; over R. Driutius zie A.C. De Schrevel, *a.w.*, p. 333-336.

12. III, 151v, 152v, 166, 197v.

net als De Melleun, niet resideren, en benoemt tot vicarius J. Moscron, *utriusque juris doctor*. Zowel Ghislain Zwynge-dau als diens broer Henricus stellen zich als tegenkandida-ten¹³. Deze laatste, *in decretis licentiatas*, was reeds deken van Sint-Salvator, naast kanunnik van de Lieve-Vrouwkerk, en was door zijn confraters voorgesteld omdat De Lobel niet resideerde. Om de moeilijke situatie op te lossen komt zich een vierde kandidaat aanbieden: de *scholasticus ecclesie morinensis*, Philippus Nigri, maart 1518, voor wie De Lobel bereid is te resigneren¹⁴. Op 20 februari wordt de moeilijkheid geofficialiseerd door Henricus Zwynge-dau, nu ook *scientificus vir* genoemd, tot proost te benoemen, met terugwerkende kracht tot augustus 1517, en in maart door Joh. Inghenwinckele aan te duiden¹⁵.

Fr. De Melleun.

Protonotarius apostolicus, proost van Sint-Omaars, haalde hij de titel van proost, in opvolging van L. De Weyere op 20 juli 1506, tegen een tweede kandidaat, J. Carondelet, deken van Besançon, kandidaat van de koning van Castilië, en gezakte kandidaat voor de proostdij van Sint-Donaas in 1490. Tegenkandidaat was toen Franciscus Busleyden.

De Carondelet zou als «schadevergoeding» in 1520 o.m. proost van Sint-Donaas worden. De Melleun werd reeds op 4 januari 1510 bisschop van Atrecht, op 26 november 1516 bisschop van Terwaan. Als vicarius te Brugge duidde hij J. Moscron aan, en liet zich pas in 1517 opvolgen te Brugge. Hij overleed 22 november 1521¹⁶.

13. III, 75v, 90, 91v, 93, 102, 149; over J. Moscron zie¹⁶.

14. III, 90, 91v; over H. Zwynge-dau zie A. Dewitte, *De Kapittel-school van de collegiale Sint-Salvator te Brugge 1516-1594*, in *Hand. Genootsch. Gesch. Brugge CIV* (1967), p. 19 (afkorting *S. Salv.*); III, 102.

15. III, 149.

16. II, 1, 17, 4, 75v; over F. de Melleun: *Collégiale de Sainte Wal-burge à Furnes*, in *Soc. d'Emul.* 1864, p. 75-76; E.I. Strubbe & L. Voet, *a.w.*, p. 239, 308; F. Busleyden: H. Dussart, *Fragments inédits de Rombout de Doppere*, Brugge 1892, p. 10, 64; Jan Moscron was sinds 1497 kan. van de loden portie (I, 73v) sinds 1509 aartsdiaken van Kamerijk (II, 42) en staat, als vicarius, in voor de algemene tucht. Op de dag van zijn benoeming tot kanunnik, 14 aug. 1497, wilde hij *dare certos tapetes ad dicti loci de capitulo ornationem*; dit gebeurde om een belofte van zijn vader Alexander († 1494, *gurges avaritiae*, H. Dussart, *a.w.*, p. 46) in te lossen. Het kapittel weigerde deze schenking als *onera inusitata, quae magis tendunt ad vanam gloriam et laudem humanam quam ad devocionem* (I, 74). Hij was over de

Karel Micault.

Nadat J. Inghenwinckele uiteindelijk Brugge kon ruilen voor de proostdij te Xanten, leek de plaats vrijgekomen voor de reeds officieel benoemde H. Zwyngedau, wanneer plots de kandidatuur wordt voorgedragen van K. Micault. Hij is minderjarig, student te Leuven, doch zoon van de vliesridder Johan Micault (die zelf zijn zoon komt voorstellen), schoonbroer van L. de Briaerde enz.¹⁷ Ph. Nigri krijgt als schadevergoeding een kanunnikaat in de Lieve-Vrouwkerk, 1526, Gh. Zwyngedau één in de Salvatorkerk, Henricus Zwyngedau wordt tot aan zijn dood (1532) vicarius voor Micault, en een derde Zwyngedau, Adam, nog student te Leuven, wordt ook met een kanunnikaat aan de Lieve-Vrouwkerk bedacht¹⁸. Een diplomatische oplossing, nog versterkt door de overeenkomst dat Micault, zolang hij niet resideert, alleen 50 £ vl van zijn inkomsten zal krijgen. De rest zal worden verdeeld over de *canonici residentes* in gelijke porties¹⁹.

Micault stuurt tot 1538 bewijzen van zijn studies — *licentiatus utriusque juris* — vanuit Leuven, alhoewel hij ondertussen reeds sinds 1536 als kanunnik resideerde te Antwerpen; hij is echter nog steeds *subdiaconus* en weigert alle

jaren 1520-1524 (niet residerend) pastoor van Sint-Gillis en stierf in 1524: E. Rembry, *De bekende pastoors van Sint-Gilles*, Brugge 1890, p. 21. Hij was donateur, 1513, van een *altare sancte marie de consolacione, de langhe moeder Gods*, met inkomsten voorzien; en in 1514 met een speciaal charter geïnstitutionaliseerd: III, 32; charter O.L. Vrouw, 1669, 23 nov. 1514. Velen menen dat met de datum 1514 sprake is van de installatie van de Madonna van Michel Angelo, hoewel P. Beaucourt, *a.w.*, p. 274 de schenking later dateert en toeschrijft aan P. Moscron. Jan Moscron was zoon van Alexander, broer van Johanna en Alexander Moscron, die een gelijknamige zoon Jan hadden en een fundatie van een processie van het H. Kruis stichtten in de Lieve-Vrouwkerk (IV, 66). Er bestaat op het R.A. Brugge een *Manuale fructuum prebende J. Moscron 1507-1516*, (F. 160), dat voorlopig niet werd gedeponceerd.

17. III, 197v.

18. III, 192v, 212, 218, 263. Adam († 1566) zal begraven worden in het koor van de Lieve-Vrouwkerk en heeft op dit ogenblik nog een broer Paschasius (V, 82, 89v). Een Jan Zwyngedau wordt kanunnik in de Lieve-Vrouwkerk in 1571 (V, 105v), terwijl van de kanunnik Frans Zwyngedau († 1587) het testament bewaard bleef (Fonds O.L.Vrouw, F. 120).

19. III, 208v; IV, 65, 68v, 80. Hij benoemt in 1537 een goede vriend Paulus Velthone, deken van de kristenheid te Antwerpen, tot kanunnik te Brugge, net als de presidents van Sint-Goedele H. Longin: IV, 74, 36.

hogere wijdingen, zelfs wanneer hij in 1538 *dei gratia* blijkt te kunnen resideren. Wie nu verwacht enige stiptheid te verwachten, komt opnieuw verkeerd uit. Net als De Melleun protesteert hij zijn eerste jaar tegen het absentisme (zijn Antwerpse vriend P. Velthone begint net te resideren), doch hij is in 1539 afwezig te Brussel, en in 1541 wordt hij opnieuw *foraneus* verklaard²⁰. Hij duidt in 1542 een vicarius aan (opnieuw een deken van Sint-Salvator), Petrus de le Karreest, *quod variis rerum negotiis impediti, apud nostram ecclesiam presentes et ipsius administrationi et regi- mini continue intendere non valemus*²¹. Hijzelf gaat op een kasteel te Snellegem wonen (zijn vader is overleden 1539), de secretaris van het kapittel moet op- en afreizen tussen de kapittelzaal en het kasteel; hij benoemt zonder de kannuniken te raadplegen; spant, *impertinenter et sine justa causa*, processen in tegen het kapittel, en treedt uiteindelijk af op 23 mei 1547²².

Gb. Thol.

Op 23 mei 1548 benoemt het kapittel Petrus de le Karreest tot *presidens*, doch dezelfde dag wordt door Rome de *musicus, capellanus domesticus Cesaree Majestatis, administrator* voor J. de Carondelet in Sicilië, G. Thol, als opvolger aangeduid. Thol komt op de betaallijsten van de kapellanen van Karel V voor tot deze zich terugtrekt te Yuste²³. Hij wordt wel geïnstalleerd in april 1548, doch is voor de rest afwezig, net als zijn vicarius, J. Poret, zodat het kapittel tot geen beslissingen meer kan komen. Hij overlijdt in 1558²⁴.

20. De Melleun: II, 24, 27, 39; III, 7, 7v; Micault: III, 84v, 88; gezien deze actie, die begint 1538-39, resigneert Velthone in 1539, doch neemt de kan. prebende van G. Bachusius over te 's Hertogenbosch. Bachusius krijgt in ruil een kapelanie in de Lieve-Vrouwkerk (IV, 102v, 104). Verdere nota's Micault: IV, 111, 128.

21. IV, 73v, 133, 135, 136, 138. Over P. de le Karreest zie A. Dewitte, *S. Salv.*, p. 8; een Rogerius de le Karreest, † 1537, in wiens plaats Velthone naar Brugge kwam, was voorheen commensaal van Alexander de Carboniano, domesticus van Clemens VII te Rome: A. Duclos, *De eerste eeuw van het Broederschap der zeven weedommen van Maria*, Brugge 1922, p. 73.

22. IV, 158, 159, 160, 162, 179, 192v.

23. E. Vander Straeten, *Les Musiciens Néerlandais en Espagne*, dl. I, Brussel 1885, p. 359.

24. IV, 206v, 235, 192v.

L. De Weyere.

Hij was sinds 1492 proost van het Sint-Hermeskapittel te Ronse, sinds 1498 kanunnik van de zilveren portie in de Lieve-Vrouwkerk, en in 1499 afwezig, *tanquam ambassaria nomine principis*. In 1500 wil hij als proost, in opvolging van de overleden Joannes van Bourgondië, functioneren, doch de ook afwezige Jeronimus Busleyden, *bonis moribus decoratus*, treedt vanaf februari 1500 als officiële proost op. Hij was tegelijkertijd proost van Besançon. Hij blijft benoemingen doen tot november 1500, waarna, na tussenkomst van Filips de Schone, De Weyere officieel de titel voert. Zijn niet-resideren echter, naast het feit dat hij niet tot priester was gewijd, brengt de kanunniken ertoe continu te dreigen zijn inkomsten af te nemen²⁵. Hij sterft in Spanje, 8 juli 1506²⁶.

Uit bovenstaande nota's blijkt duidelijk dat de titel van *prepositus Brugensis* in de praktijk een eretitel was, waarbij twee kandidaten niet eens priester waren, terwijl van resideren, noch van ernstige represailles t.o.v. de kanunniken sprake kon zijn. Het verschil met Sint-Donaas is duidelijk voelbaar, waar de kanunniken het b.vb. in 1439 aandurfden Jan van Bourgondië, broer van de hertog, af te zetten en te vervangen door David van Bourgondië, zoon van Filips²⁷, precies omwille van het niet resideren. Dat het cumuleren zich hier niet beperkte tot de proosten alleen, is logisch en blijkt bovendien uit de *vicarii* alleen al, waarvan twee deken van Sint-Salvator waren. Gezien zij in hun titel-

25. Destijds bevond zich in de kapittelzaal, *in vitris sinistris*, het portret van de *insignis vir Joannes a Borgondia (qui) flectit coram imagine be. virginis, ab una parte, et ab alia collegium canonicorum (IV, 277v)*. Over L. De Weyere zie: J.L. Van Delen, *Munimenta Ecclesiae Collegiatae Si Hermetis*, dl. I, p. 97 (Rijksarch. Ronse); L. Huysmans, *Het kapittel van S. Hermes te Ronse*, Ronse 1888, p. 123; onze referates: I, 76, 95, 113, 115, 117, 123, 126 en R.A. Brugge, charter 1589; Fonds O.L.Vrouw, F. 172.

26. De kapittelakten melden bij de benoeming van de Melleun uitdrukkelijk dat De Weyere in Spanje overleed, dit in tegenstelling met P. Beaucourt, *a.w.*, p. 206.

27. K.A. Sint-Donaas, 1438-1454, 1439 fol. 19v; vergelijk aan de benoemingspolitiek onder druk van de Bourgondiërs te Kortrijk in de 15e eeuw: M. Vindevoghel, *Hogere wijdingen in het O.L.Vrouwkapittel te Kortrijk*, in *De Leiegouw*, VIII (1966), p. 473-480, en de invloed van de Heren van Kleef te Torhout: A. Lowijck, *Ledenlijsten van het kapittel van Sint-Pieter te Torhout*, in *Album J. De Smet*, Brugge 1964, p. 241-258.

kerk de tucht niet konden handhaven²⁸, moet ook in de Lieve-Vrouwkerk op dit stuk niet veel worden verwacht. Naast de klassieke straffen als het offeren van kaarsen, op bedevaart gaan naar Aardenburg, naar O.L.Vrouw van Mirakel in Sint-Goedele e.a.m. is een opvallende straf, die voorkomt onder het regnum van De Lobel, het voor een jaar verbannen van leden van het kapittel naar een universiteit²⁹. De luidruchtigste elementen waren uiteraard de cantores, doch ook de kanunniken evenaarden de prestaties van hun collega's in Sint-Salvator b.vb.³⁰. Wellicht was één van de mede-oorzaken de werkelijk lage inkomsten, in 1481 50 £ tourn., en toen reeds aan de lage kant genoemd (iets meer dan 8 £ vl), in 1492 verhoogd voor de drie kanunniken van de hoge mis met 84 £ par, opnieuw 8 £ vl. Bij de jaarlijkse eindafrekening mocht het totale saldo onder de kanunniken, die resideerden, worden verdeeld. Tussen 1538 en 1580 was het hoogste en laagste cijfer 35 £ par en 144 £ par, 3 £ vl en 12 £ vl, te verdelen over 9 tot 10 canonici. Als daarbij wordt gedacht dat de kapelanen in 1481 met 40 £ tourn. werden bedacht, nog geen 7 £ vl, met een

28. A. Dewitte, *S. Salv.*, p. 19, 8, e.a.

29. Franciscus Frescobaldi, kan. sinds 1515, werd naar Leuven gestuurd, II, 122v; de schoolrector A. De Neve naar Parijs, II, 139v, de kapelaan A. Denijs naar Keulen, II, 147; de latere kanunnik F. Dommésent naar Oxford, II, 147v. Uiteindelijk gingen de straffen niet door. Over de familie Frescobaldi, afkomstig uit Ferrara, zie G. Marlier, *Ambrosius Benson et la peinture à Bruges au temps de Charles V*, Damme 1937, p. 22; T. Guiard, *Escrituras y carta de pago en razón del retablo del altar mayor de la iglesia de Santiago de Bilbao...*, *Bol. Com. Mon. Vizcaya* V (Bilbao 1913), art. 1 en 2. Wij danken prof. Dr. J.K. Steppe voor deze inlichtingen. In de St.-Jacobkerk te Brugge werd in 1495 het graf klaar gemaakt voor Jeronimus Friscobaldi, vóór het altaar van St.-Jacob (Rek. 1, fol. 8). Is het mogelijk dat de gevierde componist en organist Girolamo Frescobaldi (1583-1643) tevens uit Brugge stamt?

30. Wij geven hier, ter vergelijking met noot 48 in A. Dewitte, *S. Salv.*, p. 29-31 volgende referenties: Daniel de Nivelles († 1563; V, 40v, 183); Johan van Hille, III, 244; de kapelaan J. Woestland, III, 140, 157; de koster J. Lanoye, III, 239; en de organist J. de Costere, IV, 99, 118. Opmerkingen betreffende het verwekken van kinderen komen voor bij de kanunniken Johannes de Spina (hij was tevens proost van St.-Walburga te Veurne), Daniel de Nivelles, Johan de Dumo, Johan van Hille, Johan Parenti (III 48; IV, 90, 107v, 121; V, 40v); bij de cantores A. de Vos, A. de Cerf, P. Bilo, L. de Luto, J. de Atro (IV, 40, 121v, 113, 87v, 173, 189; V, 73v, 87v); bij de priesters P. de Blicck, L. Braeye (I, 95; V, 80) en bij de gewezen choralen M. de Meunic en E. Bernis (III, 38, 76v).

speciaal supplement voor de magister cantus, van 48 £ par in 1492 (4 £ vl), dan was cumul waarschijnlijk de enige mogelijkheid tot een menswaardig bestaan ³¹.

DE SCHOLASTERS EN SCHOOLRECTOREN 1555 e.v.

Wat het onderwijs aan de Lieve-Vrouwschool betreft : de rector werd er geassisteerd door een *submonitor scholarum* ³², het geheel onder controle van de scholaster, die normaal een kanunnik was. Zoals hierna blijkt zal de scholaster praktisch continu afwezig zijn, wat wellicht het ontbreken van ernstige gegevens betreffende het onderwijs uitlegt.

Het was de gewoonte, ook in de Lieve-Vrouwschool, dat de *juvenes, servitores dominorum canonicorum gratis* de les-

31. P. Beaucourt, *a.w.*, p. 203.

32. III, 139. De lijst der schoolrectoren en scholasters: A. Dewitte, *Scol. Vr.*, p. 269-274; de periode 1501-1506: A. Duclos, *De eerste eeuw van het Broederschap der zeven Weedommen van Maria*, Brugge 1922; Duclos behandelt daarin 1) op uitgebreide wijze de fundatie van B. de Curia voor de choralen (p. 48); 2) de fundatie van een scolastria die bestond tussen 1506 en 1512; 3) een naamlijst van volgende schoolrectoren: J. Prop en J. Bertinus (1493-1501); Peter van de Walle (1501-1503) (p. 100-107). Uit het *Liber confraternitatis Beate Marie Brugensis* (Prov. Bibl. en Cultuurarchief, West-Vlaanderen) komen daar nog bij voor de 14e-15e eeuw: de scholasters Riquardus (fol. 19); Joannes Groothoofd (fol. 20); Martinus Diederix (fol. 27); en Johannes Zuerne (fol. 12v.); en de schoolrectoren 14e-15e eeuw: Henricus de Tilia (fol. 22v), Ambrosius Inghele (24v), Johannes Ramier (26v) en Joannes Neerinc (30). De gegevens over het gering aantal kanunniken die Universiteit liepen (A. Dewitte, *a.w.*, p. 267) moeten als volgt worden aangevuld: 1498 Paulus de Porta (I, 85v); 1500 Raphael de Mercatellis, de abt van Sint-Baafs, kan. in de Lieve-Vrouwkerk sinds 1497 die te Parijs studeert (I, 261); 1512 Anthonius de Mercatellis die in 1526 overlijdt aan de pest te Rome (III, 261); 1512 Warandus Brix, die te Rome studeert (R.A. Brugge, O.L.Vrouw F. 90· 1559 Guilielmus Valerius, 1564 Mattheus de Neufville en 1577 I. Morus, die te Leuven studeren (V, 32, 82, Rek. 11, 9), de studenten Jacques, Remigius en Balduinus Driutius (zie noot 11). Records inzake studie worden gehouden door de proost K. Micault (zie noot 19) en de kanunnik J. Halewijn (van 1523, dan reeds mag. art., tot 1541) (IV, 36, 64, 69v, 105, 155). Adam Zwynge-dau, reeds cantor benoemd terwijl hij nog te Leuven studeert, wordt daar vermeld tot 1526 (III, 264). Livinus van Pottelsberghe, net als K. Micault op gezag van zijn vader benoemd tot kanunnik, studeert in 1516 te Leuven zonder zijn prebende te verliezen (III, 50, 57v. 68). Uiteraard hadden zowel J. Moscron als Gh. Zwynge-dau, Petr. de le Karreest, L. de Weyere, F. de Melleun en R. Driutius een universitaire opleiding gehad, net als de resignerende kapelaan in 1531 Antoon de Scoonhove (IV, 30).

sen volgden in de kapittelschool ³³. Uit de moeilijkheden na het vertrek van A. De Neve valt op te maken dat De Neve één van de talrijke privé-leraren in stad was, zoals Jan van Gent ³⁴, A. Chilius, Jan van Gelder, F. Schilt, J. Clærhout, W. de Lienkercke, A. Lop, V. Napius, F. Fechelman, G. Jansseune e.a.m. die een noodzakelijke aanvulling betekenden op een schoolsysteem, dat zo eng bij de kerkdiensten was betrokken, dat van een doorgehouden leerprogramma geen sprake was ³⁵. Bovenstaande privéleraren waren een absolute concurrentie voor om het even welke school - zelfs de Jezuïetenschool. In 1518 wordt i.v.m. De Neve toegegeven *quod...in prejudicium et destructionem harum scholarum in domo sua fovet, et in expensis tenet, multos commensales, eos in lingua latina erudiendo, sic quod proprie scole generales dicte ecclesie totaliter pereunt et omnino ad nihilum rediguntur* ³⁶. Schoolrectoren konden uiteraard door het houden van *commensales*, uitbesteedde kinderen, hun inkomsten behoorlijk opdrijven.

Gegevens over andere studenten dan de choralen hebben we praktisch niet ³⁷. Komen nota's voor i.v.m. de appreciatie van het onderwijs, dan wordt gesproken over de opvallende kennis van Gregoriaans en muziek ³⁸. Een grote carrière maakten de in het onderwijs benoemden overigens niet. Peter vanden Donck wordt in 1541 kanunnik in Sint-Salvator, Johan Tayspil in 1532 in Sint-Donaas, George Tayspil in 1524 in O.L.Vrouw : de eerste rector, de twee volgende scholasters ³⁹. De scholasters G. Valerius en J. Morus worden beide kanunniken te Torhout, 1577 en 1580 ; de rector R. Vanden Bussche wordt kanunnik in Sint-Salvator, de rector F. Vanden Eecke wordt na zijn rectoraat koster ⁴⁰.

33. III, 25v; A. De Neve mag niet, zoals wij deden, worden verward met de secretaris van het kapittel Petrus de Neve (A. Dewitte, *Scol. Vr.*, p. 271).

34. H. Dussart, *a.w.*, p. 2.

35. Deze namen zijn terug te vinden zowel in dit artikel als in A. Dewitte, *Scol. Vr.* en *S. Salv.*

36. III, 104v, 129v, 136v, 137, 139, 177v, 178.

37. Twee namen: Natalis Daully, zoon van Adrianus, die 14 maand naliet schoolgeld te betalen, en Daniel de Mota, servitor van de kanunnik J. Poret (IV, 170v; V, 274v).

38. IV, 274v.

39. IV, 16v; III, 244; IV, 37, 154; III, 227.

40. Valerius en Morus: A. Lowijck, *a.w.*, p. 250 en IV, 203v, 232v.

SCHOLASTERS 1555 e.v.

Jacob They wordt bij zijn dood opgevolgd door *Philippus Vereecke*, een gewezen schoolrector, deze door *Petrus Dierix*, beide in 1555⁴¹. Bij het overlijden van Dierix (1559) benoemt de Leuvense Facultas Artium de student *Guilielmus Valerius*, die niet resideert, als vicarius o.m. Vereecke opnieuw aanduidt, en in 1577 kanunnik wordt aan de St.-Pieterkerk te Torhout. In 1577 wordt hij te Brugge opgevolgd door *Joannes Morus*, alias *Gbeecx*, die evenmin resideert en in 1580 als vicarius Simon Sable aanduidt. Daarna gaat hij, net als G. Valerius, over naar Torhout⁴².

SCHOOLRECTOREN.

Vóór februari 1555 volgde *Valentinus Napius* R. Vanden Bussche op, doch, gedwongen door een te miniem loon, naar hij verklaart, vertrekt hij in juni 1556 om schoolrector te worden in het klooster van de Brugse Wilhelmijnen⁴³. Zijn opvolgers waren: 1557 *Job. Rotondo*, 1557 *Jacob Speelman* uit Melle, 1556-57 de Hagenaar *Job. Cotonon*, 1562 *Joannes de Platea*, 1562 *Anthonius Wante*, 1564 *Claudius de Sancto Vinculo, qui est ignaris lingue Flandrice*⁴⁴. In 1564 zijn er moeilijkheden met een privéleraar, Judocus Clarout, wonende in de Mariastraat, aan wie het geringe aantal betalende studenten in de kapittelschool wordt verweten. In 1564 volgt daarna *Lucas Moyaert* op, 1569 *David Metsius*, 1578 *Franciscus de Buusere*. Deze laatste geeft praktisch onmiddellijk zijn ambt op en krijgt een kapelanie⁴⁵.

DE MAGISTRI CANTUS.

Moesten wij tot nog toe bijzonder kritisch staan zowel tegenover de werking en de benoemingspolitiek in het kapittel, als ten aanzien van het schoolwezen, dan is, speciaal in verband met dit schoolwezen, herhaaldelijk⁴⁶ geweest op

41. V, 2v, 3, 5-6; Rek. I, 13v.

42. V, 32, 33v, 41v, 43v, 131; Rek. I, 13v, 14, 66; Rek. II, 6v, 9.

43. IV, 206v, 280; V, 7.

44. V, 7, 49v, 53, 66v, 61; Rek. I, 13v.

45. V, 68, 68v, 95, 142v, 143, 148.

46. Zie eenzelfde constatie in Sint-Salvator, A. Dewitte, *S. Salv.*, p. 23, 48.

het belang van het muziekonderricht. Wanneer b.vb. Simon de Bryatre van kapelaan in de Lieve-Vrouwkerk tot scholaster in de Sint-Gillis wordt aangeduid, zeggen de kanunniken dat hij, alhoewel de *ars musica* niet meester, toch een *decus, augmentum et utilitas non modica parrochianorum et incolarum, pro instituendis eorum pueris, aliisque juvenibus, tam in moribus quam bonis litteris* ⁴⁷. Uit deze tekst blijkt duidelijk dat De Bryatre eerder uitzonderlijk tot het onderwijs wordt toegelaten omwille van zijn gebrek aan kennis van de *ars musica*. Dergelijke voorbeelden vonden wij overigens ook in de Salvatorkerk t.a.v. A. Chastelet, terwijl daar van de musicus J. Flamme met veel nadruk wordt gezegd dat hij bijzonder goed Latijn kende ⁴⁸. Anderzijds was de schoolrector van Sint-Gillis Andries Boudins (1551-1554) tegelijkertijd leraar orgel en *clavicoorde* en werd hij in 1558-1563 organist aan dezelfde kerk ⁴⁹. Een en ander wijzen erop dat het ganse onderwijs in functie van het muziekonderricht moet worden gezien, ook in Sint-Salvator waar wij er bij herhaling de nadruk op legden, terwijl hierdoor de taak der privéleraren heel duidelijk wordt gesteld: een aanvulling op het intellectuele vlak. Wat de oorzaak van een dergelijk doorgedreven appreciatie van de muziek was — de magister cantus genoot bovendien een hoger wedde dan de schoolrector, die als kapelaan op 40 £ tourn. (6 £ VI) was getaxeerd, waarbij de magister cantus nog 4 £ vl bij kreeg ⁵⁰ — blijkt duidelijk uit het hierna volgend overzicht van het belangrijke centrum dat Brugge blijkt te zijn geweest in de XVe en XVIe eeuwen.

In zijn synthese, sub capite *Brügge* in de *M.G.G.*, duidde Ch. Vanden Borren aan dat, wat het muziekleven te Brugge betreft, de Donaaskerk centraal moet worden geplaatst. Bij een eerste onderzoek op de Kapittelakten van Sint-Donaas blijkt reeds dat de lijst der door Vanden Borren geciteerde componisten, aan de Donaaskerk verbonden, moet worden aangevuld met de belangrijke namen van Guillaume Dufay, 1431 cantor en kapelaan, tussen 1438-1446 kanunnik van de 24^e prebende (K.A. Sint-Donaas 1414-1437, 201, 253; K.A. 1438-1454, 182), een wisselkanunnikaat met de

47. IV, 56v.

48. A. Dewitte, *S. Salv.*, p. 44, 54.

49. St.-Gillis, Rek. 1544-1564, 173, 151.

50. P. Beaucourt, *a.w.*, p. 129, 196.

hoofdkerk van Doornik; Aegidius Joye, sinds 1448 kapelaan, sinds 1459 kanunnik van de 20e prebende, sinds 1463 van de 10e prebende (Rek. Sint-Donaas 1448, 5 v.; F. Van Molle, *Identification d'un portrait de Gillis Joye*, Brussel 1960, Les Primitifs Flamands 3, p. 7-22); en de kanunnik 1430-1461 Egidius Binchoys (K.A. 1414-1438, 190; K.A. 1438-1454, 15; Rek. Equaliteit, 1430-1473)⁵¹.

Als tweede belangrijk centrum stipt Vanden Borren daarna de Salvator kerk aan. Hierbij liet hij na de namen te vermelden van de componisten Philippus Rogerie sr. (1528-1536); Jacob de Reulx (1536-1541); en Simon Cardon (1552-1554), terwijl Joannes de Cocq in 1553 als resignerend kanunnik in de kapittelakten voorkomt (K.A. Sint-Salvator 1539-1558, 171v)⁵².

Uit de nieuwe gegevens die wij nu konden verzamelen blijkt echter dat niet de Salvatorkerk, doch de Sint-Jacobkerk als tweede centrum naast Sint-Donaas moet worden gezien, althans in de XVIe eeuw. Daar traden o.m. als magistri cantus op: de bekende componisten Benedictus Appenzellern (1517-1518); Antoine Barbe (1520-1528); Gheerkin de Hondt (1533; hij overlijdt te Brugge 1562); Eustace Barbion, een choraal van de Lieve-Vrouwkerk (1541); Gheraert Obrecht (1550; 1565-1576); Jan Leunis (tus-

51. M.G.G. = *Die Musik in Geschichte und Gegenwart, Allgemeine Enzyklopädie der Musik, herausgegeben von Fr. Blume, Bärenreiter Verlag, Kassel und Basel*, dl. II, 1952, p. 383-386. In de lijst der componisten die hierna volgt, hebben wij alleen deze namen opgenomen die voorkomen ofwel in de M.G.G., ofwel in B. Huys, *Catalogue des Imprimés musicaux des XVe, XVIe et XVIIe siècles, Kon. Bibl. Brussel*, 1965 (de nrs. 97-98, 112, 119, 125-126, 136, 226-230, 232, 234, 237, 324, 330-331, 338, 350-351, 399-405, 411), ofwel in het Hs. *Bibl. Mun. Cambrai*, 125-128. Wij beperken ons dus alleen tot componisten waarvan de muziek tot op vandaag bewaard bleef. Alle referenties lieten wij buiten dit bestek. Volgende als Brugs bekend staande componisten, konden wij voorlopig te Brugge nog niet achterhalen: Antoine Fevin, Jan Fruytiers, Joh. Ghiselin, Nic Gombert, Philippot de Bruges, Mattheus Pipelaere, Philippe Verdelot, Johannes Wreede [de Vrede]. Het probleem der Lupi (De Vos, De Wolf, Leleu, Loupes) hebben wij evenmin bestudeerd. Het lijkt ons bovendien aangewezen dat de zeer recent teruggevonden composities van Martinus Fabri (*Univ. Bibl. Leiden, B.P.L., 2720*) met Brugge moeten worden in verband gebracht gezien in Sint-Donaas, einde 14e - begin 15e eeuw volgende namen voorkomen: Aevrardus, Joannes, Petrus, Nicolaus en Thomas Fabri.

52. Ook Ludovicus Sanctus, bekend auteur van muziektractaten, was in 1304-1361 kanunnik van Sint-Donaas. De gegevens over de Salvatorkerk: A. Dewitte, *S. Salv.*, p. 48-57.

sen 1543 en 1578); Gregorius Treshault (1576) en vanaf 1580 Andries Pevernage. Bovendien werd aan die kerk Jean Richafort in 1528 als *bascanter* ontvangen; hij kwam van Aardenburg; terwijl Jan Pollet, de magister cantus uit 1555, daarna kapelaan en *hoogcanter* (1559), in 1571 te Antwerpen verbleef en o.m. *Chansons à quatre parties... par Jean de Castro, écrites par Jean Pollet, lillois...* verzorgde. Bovendien vinden wij aan deze kerk vanaf 1495 nog volgende namen van muziekschrijvers: Jan Vilt (1495), Jan Raes (1500), Adriaen vander Wulsche (1515), B. Appenzellern (1518), Martin Colerii (1520) en de *bassicantor* sinds 1524: Gheraert van Weert (Rek. 1494-1525, fol. 16, 62v, 94v, 78, 122, 166v, 196v, 209, 254v, 271v, 337, 361v, 427v, 429, 452v, 525, 550v). Van deze laatste wordt zelfs gestipuleerd «*boucke te scriven ten profyte vander kerke*». Wanneer wij daarnaast bedenken dat B. Appenzellern v.b.v. in 1549 door Maria van Hongarije werd geconsulteerd i.v.m. de samenstelling van de uitgaven van Tielman Susato, dan zou de hypothese dat het zangboek van Zegher van Male (Bibl. Mun. Cambrai, hs 125-128), op diverse plaatsen gesigneerd *gh*, te Brugge zelf o.l.v. Gheraert van Weert in een traditioneel atelier (?) kan zijn samengesteld. Dit atelier zou kunnen aanvangen bij Jan Vilt, en gecontroleerd aan de hand van het voor zijn broer, Jacob Vilt, goudsmid te Brugge, geschreven handschrift van Boëthius (Univ. Bibl. Utrecht, hs 1335). Voor wat de illustratie betreft van een serie handschriften, die met Brugge worden in verband gebracht⁵³, en die voorzien zijn van figuraties in de stijl van Bosch, is het niet zonder belang op te merken dat een reeks Brugse prebendarii als Jer. de Clibano, Gheerkin de Hondt,

53. De reeks handschriften die eventueel in aanmerking kunnen komen voor onderzoek lijken ons de volgende: *Univ. Bibl. Utrecht, 1335* (J. Vilt); *Bibl. Mun. Cambrai 125-128* (Z. van Maele); *Univ. Bibl. Gent 70* (R. de Mercatellis); *Bibl. Nat. Parijs, Fonds Franse hs, 25.536* (J. Pollet, 1571); *Brit. Mus. Londen, Add Ms 35087* (J. Laurin); *Kon. Bibl. Brussel, hs 215-216* (Ch. de Clercq); *Idem, IV, 90*, superius en *Stadsbibl. Doornik, hs 94*, Tenor van een bundel chansons; Brugge, Stadsarchief, niet gekl., *Bassus* van chansonsbundel; en *Chigi Codex, Vaticaan Chigi C VIII 234*. Over deze laatste codex verscheen een publicatie H. Kellman, *The Origins of the Chigi Codex, Journal of the American Musicological Society*, XI (1958), p. 18 met poging tot groepering van een serie hss.; over de bundel Ch. De Clercq publiceerde J. Robijns, *Eine Musikhandschrift des truben 16. Jahrhunderts, Kirchenmusikalisches Jahrbuch*, 1960, p. 28-43.

G. Bachusius, Clemens non Papa, naast Nicolaas de Craen en P. Velthone ook prebendarii zijn geweest te 's Hertogenbos.

Keren wij nu terug tot de Lieve-Vrouwkerk zelf ⁵⁴, waarvan Ch. Vanden Borre getuigt : dat het verwondering wekt dat de befaamde Brugse Lieve-Vrouwkerk zich op muzikaal gebied geen faam verwierf, te vergelijken aan deze van de Donaas- en Salvatorkerken. Vinden wij inderdaad nergens sporen van optreden der choralen bij officiële plechtigheden, dan zijn volgende magistri cantus wel als componisten bekend : P. de Raedt (1514-1517 ; 1525-1526) ; L. Helliack (1521-1523) ; W. de Roucourt (1537-1539) ; Ant. Galli (1550-1553) ; Gerard Obrecht (1558) ; en Jacob de Ponte (1526-1528 : Jacques de Ponte of Jacob van Brouck ?). Tussen 1523-1542 is als kapelaan in dienst Johannes du Quesnoy (III, 207, IV, 139). De choraal Eustace Barbion, uit Anthoing, 1527, verlaat de cantorij in 1530 en wordt in 1541 magister cantus in de Jacobskerk, en wordt daarna de gevierde componist aan de Lieve-Vrouwkerk te Kortrijk vanaf 1543 ⁵⁵. De cantores Claudius Joore (1532), Jan Bart (1544) en Jac. Lem (1532) worden magistri cantus in Sint-Jacob resp. Sint-Gillis.

Wat nu de relaties met het buitenland aangaat. De cantores Nich. Bermerayng (1537) ; Adriaen de Lansheere (1538) ; Jaspas de Atro (1500) ; Adriaen Vassor (1540) en Franciscus van Helst (1517) verbleven te Rome (II, 119 ; III, 75v, 113v). Van J. Petit en A. De Grootte sr. wordt ondersteld dat zij te Milaan resp. te Ferrara in dienst waren geweest ⁵⁶. Daarnaast werden de cantores Ph. de Lobel en G. Thol als proosten in de Lieve-Vrouwkerk benoemd, de *cantores domestici Cesaree Majestatis* : Michael Wolf

54. Voor de boven geciteerde namen zie de naamlijst hierna, van de magistr. cantus van de Lieve-Vrouwkerk. Voor de Sint-Gilliskerk schijnen alleen de namen van J. Richafort (1543-1544 en 1548-1550) J. Richafort (1543-1544 en 1548-1550) en J. Treshault (1550) als componisten in aanmerking te komen. Voor de namen in Sint-Salvator zie A. Dewitte, *S. Salv.*, p. 49-57.

55. G. Caultet, *Musiciens de la Collégiale Notre Dame à Courtrai*, Kortrijk 1911, p. 11-13.

56. Betreffende A. De Grootte zie A.C. De Schrevel, *a.w.*, p. 51; J. Petit: E. Vander Straeten, *Les Musiciens Néerlandais en Italie*, dl. I, Brussel 1882, p. 12. Of deze Petit iets te zien heeft met Coclico, is moeilijk uit te maken gezien hij reeds in 1457 te Milaan zou hebben verbleven.

(1548 ; III, 208) en Odoard de Bersacques (1533, III, 45) kanunniken, en Philippus Ynei (1536, III, 60v-61) kapelaan aan de Lieve-Vrouwkerk benoemd.

Uit bovenstaande gegevens blijkt duidelijk hoe belangrijk het muziekleven te Brugge was, enerzijds, en hoe weinig het repertoire aan de landsgrenzen kon zijn gebonden ⁵⁷, anderzijds. De figuur van Eustace Barbion zou het bewijs moeten zijn van de degelijkheid van de muziekopleiding aan de school van de Lieve-Vrouwkerk. Wat waren daar de preciese taken van de magister cantus ?

De stichting van de cantorij zelf gaat terug op de fundatie van een jaargetijde voor Maria van Bourgondië, 1483 en 1592, waarbij de magister cantus, genoemd *magister puero-rum* buiten zijn kapelaanswedde 4 £ vl. krijgt. Hiervoor moet hij als *subcantor* met zijn 4 choralen dagelijks de *Missa beate Marie* verzorgen, samen met de drie kanunniken van deze mis ⁵⁸. Hij heeft de continue zorg over de choralen, en dient, net als de overige *clerici installati*, in de kerk aanwezig te zijn *in obitibus (ante prandium), ad subven-tum (missa animarum), ad summam missam, ad vespervas, ad matutinas* (III, 274v). Hij mag wel afwezig zijn in de kerk *quandocunque occupatus fuerit in componendo et ordinando missam claudorum et motetum Sancti Bonifacii facta per eum prius, vel per alium, suo nomine* (III, 103v). Bonifacius was de schutpatroon van de kerk, terwijl het Kreupelenfeest gevierd werd te Aardenburg op 4e Sinksendag, in aanwezigheid tevens van de geestelijkheid van Sint-Donaas en Sint-Salvator. Mogen wij aannemen dat dit de enige plaats was waar de kapel van O.L.Vrouw — overigens naast deze van Sint-Donaas — publiek optrad ⁵⁹ ? Sinds 1562 moet, wegens de fundatie C. Willaert, elke dag bij diens graf *O Salutaris Hostia* worden gezongen, *in musica seu dis cantu* ⁶⁰. Merken wij op dat voor de Lieve-Vrouw-

57. Gezien wij niet klaar zijn met de lijsten der cantores van alle Brugse kerken was het nu niet mogelijk in dit schema een volledig overzicht te geven van Brugse cantores die in het buitenland verbleven. Wij konden dus alleen suggesties doen van deze uit de Lieve-Vrouwkerk.

58. Zie noot 50.

59. G.F. Tanghe, *a.w.*, p. 65; in relatie met de schutpatroon Bonifacius kreeg de kerk b.vb. een tapijtsuite ten geschenke van Lod. van Gruuthuse, P. Beaucourt, *a.w.*, p. 67.

60. Rek. II, 15-15v.

mis, gesticht in 1492 bepaald werd : *à haute note discant & à orgues les jours de dimanches... et les autres jours aussi à haute note & discant sans orgues*⁶¹. Het is belangrijk, wij denken hier aan het ms. Kon. Bibl. Brussel, hs 215-216, aan te stippen dat in Sint-Salvator een speciale verering werd ingesteld voor *De zeven Weedommen van Maria*, wat een speciale muziekliteratuur onderstelt, die kan parallel lopen met de opgave van de magistri cantus in O.L.Vrouw, terwijl wij in Sint-Jacob een opdracht vinden aan Jan Vilt voor schrijven en leveren «*vande officie van onser vrouwen datmen eens de weke houdt, ende vande officie vande presentatie van Marie*»⁶². — In Sint-Jacob komt bovendien nog een nota voor van het schrijven van «*een nieu motet by hem (Vander Wulsche) ghemaect ende ghezonghen op St Jacob en Ste Christoffeldag (1515)*» —.

Het is overigens bekend dat Adr. Willaert voor de Basiliuskerk het *Laus tibi sacra rubens divini gutta cruoris* schreef, bewaard te Modena (Bibl. Estense, hs. 313). Ook hier blijkt dat een minder bekwaam magister cantus zijn muziek door iemand anders mag laten schrijven. Zijn verdere taken zijn het aanleren van de *scientia cantus*, de *mores ecclesie* en de *ceremoniae chori* (III, 237v).

Behalve M. De Zaghere en A. Trojanus zijn hier de magistri slechts zeer korte tijd in dienst, spijs het feit dat zij contractueel moesten verklaren zes jaar in functie te blijven. Om dit te accentueren moesten zij, indien zij hun post vroeger verlieten, de gelden van *bienvenue* verdubbeld terug geven⁶³. Merken wij nog aan dat vanaf 1512 een supervisie wordt ingesteld waarbij telkens voor één jaar een andere

61. P. Beaucourt, *a.w.*, p. 203.

62. Rekeningen St.-Jacob, I, 94v; zie tevens A. Duclos, *a.w.* en J. Robijns, *a.w.*; de nota Vander Wulsche Rek. St.-Jacob, 1515, I, 337. In de St.-Gilliskerk komen twee namen voor van scriptores: Anthuenis van Damme, 1558, die betaald wordt voor het *scriven vanden bouck daermen de kinderen mede kerstene doet* (Rek. 8, fol. 300) en Reinier Ghellynck over *tmaken van diversche zancboucken voor de kercke* (1563, Id. fol. 414). Voor de Salvatorkerk vonden wij alleen voor J. Flamme het bewijs dat hij zelf muziek schreef (A. Dewitte, *S. Salv.*, p. 56). Over A. van Damme: J.K. Stepe, *Mencia de Mendoza et ses relations avec Erasme, Gilles de Busleyden et Jean-Louis Vivès, Scrinium Lovaniense*, dl. II, E.J. Brill, Leiden, 1969, p. 501. Over de scriptores in Sint-Donaas bereiden wij een afzonderlijke bijdrage.

63. Zie het contract tussen kerkfabriek en de nieuwe zangmeester van St.-Gillis, Rh. Ghellynck, R.A. Brugge, St.-Gillis nr. 287.

kanunnik tot taak krijgt *curam et respectum ad pueros habere* ⁶⁴.

Chronologische naamlijst der magistri cantus: 1489 J. Degenes; 1490 Al. de Grootte sr.; 1499 J. De Clerc; 1500 J. Pastoris; 1503 Al. de Grootte jr.; 1508 J. Merschaert; 1508 J. Petit; 1514 P. de Raedt; 1517 J. Rauvleesch; 1521 L. Hellinck; 1523 Th. Michiels; 1525 P. de Raedt; 1526 J. de Ponte; 1528 R. Le Qieu; 1528 J. Brakele; 1529 F. Ysembaert; 1531 Martinus de Bethuna; 1532 Anthonius de Breda; 1534 J. Dorimont; 1537 J. Despaers; 1537 W. de Roucourt; 1539 M. de Zaghere; 1547 E. Juvénis; 1550 A. Galli; 1553 A. Doulx (Doulcet); 1555 B. Claeis; 1556 A. Trojanus; 1556 A. Lansheere; 1556 M. Gasquière; 1558 G. Obrecht; 1559 A. Trojanus; 1560 J. Bliemont; 1560 Fr. le Heye; 1562 A. Trojanus; 1564 Fr. Barbet; 1566 J. de Bruecq; 1567 S. Leveraert; 1567 Cl. Barbet; 1577 J. Molanus.

Antonius De Breda.

Hij is opvolger over de jaren 1532-1534 van Martinus de Bethuna; de akten zeggen dat hij uit Holland afkomstig is. A.C. De Schrevel meent hem te kunnen identificeren aan A. Galli (IV, 41, 56).

Barbet Claudius.

Hij volgt op 6 oktober 1567 Leveraert op; hij wordt priester genoemd. Of hij en Franciscus familierelaties hebben met Antoine Barbet vonden wij niet. Evenmin kunnen wij de juiste duur van zijn cantoraat bepalen (V, 90v). Hij wordt *capellanus perpetuus* aan de stichting J. Moscron in april 1573 (Id., 114).

Barbet Franciscus.

Hij volgt de overleden Trojanus op in augustus 1564, tot maart 1566 (V, 72v).

Bliemont Johannes.

Cantor van de Lieve-Vrouwkerk, sinds 1542, doet hij dienst als magister cantus van 13 maart tot 1 april 1560 (V, 37v, 40).

Brakele Jacob.

Cantor sinds 1518, doet hij voorlopig dienst als magister

64. III, 37.

cantus tussen november 1528 en januari 1529. Hij overlijdt in 1567 (III, 108v, 286v ; V, 86v).

De Bruecq Johannes.

Treedt als leider der cantorij op van 11 maart 1566 tot 15 juni 1567. Hij kwam uit het bisdom Ieper (V, 80v).

Clæis Bertrand (Nicolai).

Komt in 1555 voor als magister cantus. Gezien zijn inkomsten te gering zijn verhuist hij naar Sint-Donaas waar hij in 1556-1559 dezelfde functie bekleedt. Vooraleer naar de Lieve-Vrouwkerk te komen was hij in 1554 magister cantus in Sint-Salvator (K.A.S. Salv. 1539-1558, 184v ; K.A. O.-L.-Vrouw V, 1, 2).

Clerici Johannes (De Clercq).

Hij treedt in dienst in 1499, terwijl men hem noemt «gehaald uit Sint-Omaars». Hij was in 1497-98 magister cantus in Sint-Donaas, en wordt in de Lieve-Vrouwkerk in 1526 kanunnik benoemd, de enige dergelijke benoeming die voorkomt in zijn ambt. Was de oorzaak zijn adellijke afkomst ? Het werkt bovendien intrigerend dat het Brusselse hs. 125-126 uit het bezit van de familie De Clercq stamt, terwijl daar tevens een zoon Jan kanunnik van Kamerijk wordt genoemd. Gaat het alleen om een homonymie ? (I, 91v ; III, 146v).

Degenes Johannes.

Een ongewone naam, geciteerd in 1489, priester genoemd ; in 1490 vervangen door A. De Groote sr. (I, 43v, 63).

Despaers Johannes.

Tussen april en december 1537 poogt hij een waardige opvolger te worden voor J. Dorimont ; hij is reeds priester en slaagt erin ook zijn broer Michael als cantor te laten aanvaarden. Einde 1537 wordt hij reeds samen met zijn broer «*propter demerita*» ontslagen ; in 1554 kan hij hetzelfde ambt voor een jaar opnemen in Sint-Jacob, in 1555 voor twee jaar in Sint-Salvator (V, 70, 71, 72).

Dorimont Johannes.

Priester benoemd, doet hij dienst tussen 1534 en 1537 (IV, 55, 68).

Doulx Ancelmus (Doulcet).

Wanneer A. Doulx in 1553 opvolgt blijkt dat de geldelijke inkomsten der choralen zo gering zijn geworden dat

hem verweten wordt dat deze «*muerent de faim...*». Men verwijt hem bovendien «*quod verberaret suos chorales dupliciter ; fame et virgis vel pugno...*». Hij reageert hierop door vechtpartijen, waarop hij ontslagen wordt, oktober 1554. In november van dit jaar wordt hij echter opnieuw aanvaard. In september 1555 wordt zijn naam geschrapt (IV, 271v, 273, 273v ; V, 1).

Galli Anthonius.

Hij was voorheen magister cantus 1543-1544 in Sint-Salvator, 1545-1550 in Sint-Donaas, en krijgt hier dezelfde verantwoordelijkheid, 4 november 1550 tot 1553 (IV, 231v, 248).

Gasquière Michaël.

Afkomstig uit Rijsel, was hij sinds juli 1556 magister cantus in Sint-Gillis, om in november van dit jaar te promoveren naar de Lieve-Vrouwkerk. In maart 1557 geraken de choralen, zoals tevoren reeds onder A. Doulx, in grote voedselnood. Er wordt beslist dat het getal choralen van 6 opnieuw op 4 zal worden gebracht. In oktober 1557 wordt Gasquière voor het kapittel geroepen omdat hij elke avond dronken is en in die toestand de choralen zowel voedsel weigert als afranselt. Hij wordt in juni 1558 vervangen (V, 39, 14, 15v, 17v).

De Groote Aleanus sr.

Sinds 1475 tot 1484 magister cantus in Sint-Donaas, zou hij daarna naar Ferrara zijn afgereisd, om in 1490, tot 1495, die functie in de Lieve-Vrouwkerk op te nemen. Daarna verschijnt hij opnieuw in Sint-Donaas als magister cantus 1498, 1500. In de Lieve-Vrouwkerk kreeg hij in 1494 een bekeuring voor slechte dienstprestatie en verwisselde hij van kapelanie (I, 51, 62v, 65, 72).

De Groote Aleanus jr.

Tot 1503 was De Groote magister cantus in Sint-Salvator ; daarna verschijnt hij in 1506 in de Lieve-Vrouwkerk (de akten 1501-1505 ontbreken), en gaat daarna in 1508 van de Lieve-Vrouwkerk naar Sint-Donaas over (II, 14v, 15, 22).

Hellinck Lupus.

Choraal van Sint-Donaas, wordt hij op 20 juni 1521 in de Lieve-Vrouwkerk tot magister cantus benoemd. Hij bleef officieel in functie tot 14 augustus 1523, hoewel hij reeds op 16 juni 1523 opnieuw aanvaard was, als magister cantus

van Sint-Donaas, waar hij tot zijn dood dit ambt bleef uitoefenen (III, 172, 175v, 188v, 194v).

Le Heye Franciscus.

Doet dienst als magister cantus van 1 april 1560 tot 1562. Hij was priester (V, 37v, 40, 47v).

Juvenis Egidius.

Hij doet dienst tussen juli 1547 en november 1550. Hij is priester, en tijdens zijn cantoraat worden twee choralen opgehaald door Franciscus de Hondt, broer van Cornelis, kapelmeester van Karel V, om in deze kapel dienst te doen. Slechts één van de twee kinderen, met name P. Banniere, werd in de kapel afgeleverd; de tweede, Olivier Bussuit, werd door De Hondt berooid te Antwerpen achtergelaten en opnieuw door het kapittel als choraal aanvaard (IV, 192, 202v).

Lansbeere Adriaan.

Oud-choraal van Sint-Donaas, 1542-1543 magister cantus van Sint-Gillis, komt hij in de Lieve-Vrouwkerk tussen juni en november 1556 een tijd dienst doen. Hij blijkt uit Gent te komen. Wegens de *caritas anone* vraagt hij daarna zijn ontslag en wordt kapelaan (V, 7*, 8*, 12*).

Leveraert Simon.

Tussen 15 juni en 6 oktober 1567 doet hij de dienst van magister cantus (V, 90).

Martinus De Bethuna.

Komt voor als magister cantus tussen oktober 1531 en 1532, waarna hij wegvlucht zonder zijn schulden te betalen (IV, 32).

Merschaert Johannes.

Doet één maand dienst, januari 1508, tussen de benoemingen van De Groote jr. en J. Petit (II, 29, 30v). Misschien kan een familierelatie worden gezocht met de Adriaen Merschaert, kapelaan van de kapel van Karel V in 1549.

Michiels Thomas.

Hij wordt, 14 augustus 1523, als *magister choralium, succentor* aanvaard en moet verklaren dat hij minstens 6 jaar zijn ambt zal uitoefenen. Hij gaat wonen in een huis van het kapittel *sitam super atrium a parte meridionale ipsius ecclesie*, met een huishuur van 2 £ gr. per jaar. In februari 1525 is hij op zoek naar een ander ambt, gezien hij

zich onderbetaald acht. Hij wordt vervangen in 1526 (III, 194v, 207, 234, 235v, 237v).

Molanus Joannes.

Hij komt voor in 1577 als laatste van onze reeks magistri. Deze naam heeft in de wereld der cantores te Brugge een bekende klank, met name Jacob en Laureys van der Muelene waren groot-cantores in Sint-Donaas; van Jacob, die bij zijn dood een belangrijke stichting deed voor de refectionales, bleef zijn geschilderd portret in de kathedraal opgehangen (V, 130; Archief Bisdom Brugge, A. 123).

Obrecht Gerard.

In juni 1558 wordt de Rotterdammer G. Obrecht als opvolger van Gasquière aangeduid. Hij had deze functie reeds uitgeoefend in Sint-Jacob, 1550. Het getal der choralen wordt opnieuw op 6 gebracht, met een speciale voorziening nu van 4 £ per choraal. Hij verlaat zijn dienst reeds in december 1559 (V, 32v, 36, 38).

Pastoris Johannes.

Hij wordt in 1500 als magister cantus vermeld. Gezien de akten daarna ontbreken tot 1506, en de rekeningen pas beginnen 1538, kunnen wij de duur van zijn cantoraat niet nader bepalen (I, 110, 115v, 118, 119v, 120v).

Petit Johannes.

Cantor van Sint-Donaas, wordt hij in de Lieve-Vrouwkerk leider van de cantorij 1508-1514. Tijdens deze periode wordt voor het eerst, bij beurtrol, een supervisie van een kanunnik op het werk der choralen geïntroduceerd (II, 19; III, 31, 45, 37).

Du Pondt Jacob.

Hij is in dienst tussen 16 juni 1526 en oktober 1528. Op die laatste datum verlaat hij zijn ambt na een konflikt met een vroeger magister cantus, nu kanunnik J. Clerici (III, 256, 281v, 283).

Le Quiou Robert.

Hij volgt J. du Pondt op in oktober 1528, tot een nieuwe magister cantus wordt gevonden. Hij was cantor sinds 1516 (III, 285v).

De Raedt Petrus.

Vicarius diaconalis de gremio chori neemt hij over de jaren 1514-1517 en 1525-1526 de leiding van de cantorij op zich.

Hij noemt zichzelf *magister juvenum*, en leidde in 1520-1523 en 1541 opnieuw de cantorij van Sint-Donaas (III, 45, 80).

Rauvleesch Jacob.

Hij komt van Sint-Salvator, waar hij magister cantus was in 1507, en blijft in de Lieve-Vrouwkerk over de jaren 1517-1521 in dezelfde functie (III, 80, 172).

De Roucourt Willem.

Opvolger van J. Despaers, leidt hij de cantorij tussen 1537 en 1539; hij verschijnt daarna in dezelfde functie in Sint-Donaas in de jaren 1560-1572 (IV, 73v, 80, 96).

Trojanus Anthonius.

Zangmeester van Sint-Salvator over de jaren 1546-1549, vraagt en krijgt hij in de Lieve-Vrouwkerk de opvolging van B. Claeis in mei 1556; in december 1559 krijgt hij opnieuw de leiding van de cantorij, en wordt bij die gelegenheid *capellanus de gremio chori* genoemd. Op 13 maart 1560 is hij opnieuw opgevolgd, doch verschijnt in 1562 opnieuw in dezelfde functie die hij nu bekleedt tot aan zijn dood 1564 (V, 6v, 38, 47v, 48, 72v).

Ysembaert Franciscus.

Hij doet dienst als magister cantus van januari 1529 tot oktober 1531; verschijnt daarna in dezelfde functie in Sint-Gillis in maart 1539, nadat hij in 1534 in Nieuwpoort een zelfde ambt had bekleed (III, 286v; IV, 32, 60).

De Zaghere Martinus.

Van 1538 zangmeester in Sint-Gillis, wordt hij daar opgevolgd door F. Ysembaert, en komt hij op dezelfde datum, 6 maart 1539, naar de Lieve-Vrouwkerk. Hij blijft uitzonderlijk lang in dienst, spijs zijn gebrek aan tucht en zijn onbekwaamheid als componist. De mis van het kreupelenfeest en het mottet ter ere van de H. Bonifacius moest hij klaarblijkelijk bij een ander bestellen, tot grote hilariteit van zijn collegae, die zelfs spotliedertjes op hem schrijven; tot de proost toe doet daaraan mee (J. de Costere, organist... *composuerit et cecinerit rythmum seu cantilenam famosam, plurima contumelia persone et familie ejus (de Zaghere) continentem*). Daarnaast was zelfs zijn kennis van Latijn beklagenswaardig. Hij krijgt uiteindelijk een kapelanie en wordt in 1547 vervangen (IV, 103, 114v, 147, 179, 184, 187).

ORGANISTEN.

De eerste naam die wij terugvonden is *Petrus de Capella*, die bij zijn dood een jaargetijde sticht bij de Wilhelmiëten, 1502 ⁶⁵. Hij liet zich echter reeds in 1499 opvolgen door *Jacob Honie*, die de functie behoudt tot 1540. Honie was daarnaast ook part-time organist in Sint-Jacob in 1512-1513. Vanaf 1517 wordt hij Jacob de Blende genoemd, gezien hij, tot ongenoegen van zijn collegae, werkelijk blind werd ⁶⁶. Hij sterft in 1540, doch wordt pas in 1542 officieel opgevolgd door *Joannes de Costere* ⁶⁷. Tot 1567 vinden wij zijn naam terug in de akten. In 1577 citeren de notulen van het kapittel de naam *Balduinus Bauwijns* ⁶⁸.

DE CANTORES.

Hieronder geven wij een alfabetische klassering van alle cantores over de jaren 1480-1578. Zelf waren ze georganiseerd als *socii musice*, kozen zich een *prepositus scociorum musice* die *administrator* en *receptor exemptionum, pitantiorum, curialitatum et aliorum gratuitarum* was. Deze werd geassisteerd door een *consilium seniorum dicte societatis*, speciaal in *festis exaltationis sancte crucis et sancte Cecilie* ⁶⁹. Het getal cantores kennen wij niet. Wel waren er 4 hoofdcantores, hoewel de mogelijkheid bestaat dat canonici of de magister cantus die taak konden opnemen ⁷⁰. De algemene wedde bedroeg 8 £ gr. vl., tenzij zij geen priester waren gewijd; dan toucheerden zij alleen de helft. Promotie komt eerder zelden voor. N. Bermerayng werd kanunnik in Sint-Salvator, J. Brakele, Cl. Joore, J. Lem, J. Petit, A. Trojanus werden magistri cantus; J. De Vos schoolrector. A. Zwyngedau die zich als student te Leuven liet cantor benoemen, is eerder een uitzondering, net als F. de la Fontayne. Normaal was de enige promotie het verwerven van een kapelanie. De cantores zelf werden zowel in Zeeland, Utrecht, Dordrecht als in Rijsel, Boulogne, Valenciennes, Lillers en

65. R.A. Brugge, O.L.Vrouw, nr. F 129, niet gedeponereerd; I, 79.

66. I, 93v; II, 23v, 88v; III, 88v.

67. II, 136v. Sinds 1538 had hij als pleitbezorger de koster S. Hagheoorn die hij thuis als commensaal hield (III, 92v).

68. V, 133v.

69. IV, 78.

70. III, 267.

het prinsbisdom Luik aangeworven. Het is opvallend hoeveel moeite men zich geeft geschikte kandidaten op te spooren, hoewel het kapittel zelf toegeeft dat dit hoe langer hoe moeilijker wordt *tam propter paucitatem musicorum inibi residentium, quam et raritatem aliorum ad eam ut deo militarent confluentium in dies tepescere* (IV, 47, 1533). Het was dus niet alleen de geringe wedde die oorzaak was van deze moeilijkheden. Voor de Sint-Jacobskerk b.vb. zien wij de magister cantus A. Barbe in 1528 een week op reis gaan naar Antwerpen, Mechelen, Dendermonde en Gent, om een geschikte bas en hoogcanter te zoeken (Rek. 1526-1544, fol. 90v). Het is aan dezelfde kerk overigens dat vooreerst J. Richafort uit Aardenburg wordt gehaald en dat het schrijfatelier wellicht een supplementaire inkomst voor de cantores betekende. In de Lieve-Vrouwkerk worden zelfs institutionele bezwaren opzij gezet bij de aanwerving ⁷¹, wat dan uiteraard met zich meebrengt dat een serie kandidaten uit beroepsbekwaamheid wel worden aangeworven, doch dat de meeste bladzijden der kapittelakten aan hun misstappen waren gewijd. Financiële strafmaatregelen waren praktisch onmogelijk. Het kwam zelfs voor dat de cantores precies op hoog- en feestdagen verlof vroegen om in een andere kerk de plechtigheden op te luisteren, en op die manier iets bij te verdienen ⁷².

Alfabetische lijst der cantores 1480-1578 ⁷³.

Albi Simon	1519	III	127v
Atro Jaspas ⁷⁴	1500	II	119
Atro Jaspas pr.	1516	III	66v
Backere Rol. de	1541	IV	131
Baere Ger. de la	1560	V	44v
Baerle Corn. ⁷⁵	1533	IV	47v
Barth Joh. pr. ⁷⁶	1532-47	IV	36v, 203v

71. III, 47.

72. V, 88v.

73. Voor de 14e en 15e eeuw dienen aan die lijst te worden toegevoegd, zonder precisering van datum, de cantores: Gherardus Bect, Johannes de Coster, Carolus Plovyts, Lucas Moyaert, Joannes den Sot, Ludovicus, Franciscus Barbatus, Joannes Maes en Joannes Paret (*Liber Confraternitatis*, fol. 18, 18v).

74. Verblijft op die datum te Rome.

75. Afkomstig uit Breda.

76. Hij wordt magister cantus in St.-Gillis in 1544.

Baznei Joh.	1525	III	277v
Becanus Ambr.	1577	V	126v
Bekkenaert Joh. ⁷⁷	1564	V	74
Bellot Wilh. pr.	1517	III	77
Berghe Oghier vander	1578	V	136
Bergis Joh. de	1543	IV	188
Bermerayng Nich. ⁷⁸	1537	IV	70
Bex Cypr. pr.	1533	IV	46v
Bilo Petr. pr.	1567	V	88v
Binis Sibr. ⁷⁹	1535	IV	39
Blanckaert Oliv.	1513	III	39
Blieman Jud.	1537	IV	67v
Bliemont Joh. pr. ⁸⁰	1542	IV	131v
Boucher Phil.	1508	II	32v
Bouquet Simon ⁸¹	1555	V	1v
Brakele Jac. ⁸²	1518	III	108v
Brune Victor de	1496	I	69
Brunelle Joann.	1558	V	31
Burcht Nic. vander	1515	III	58v
Butkin Joh.	1538	IV	81
Cales Arth. pr.	1560	V	40
Cardon Nic.	†1554	IV	253v, 266
Cerf Alard de pr.	1534	IV	53
Claissone Eg. pr.	1514	III	44
Clemens Franc. pr.	1556	V	6
Clucquet Joh.	1499	I	94
Colven Car.	1540	IV	115
Coopman Jac.	1515-18	III	50, 116
Cornelissen Arth. ⁸³	1564	V	76
Croquevyla Joh.	†1533	IV	46
Culenburch Rod. van	1539	IV	97v
Damaes Nic. pr.	1563	V	59
Daneau Ph.	1559	V	37v
Danli Adr.	1538	IV	92v
Dath Rich.	1498	I	88

77. Afkomstig uit Breda.

78. Afkomstig uit Grammes bij Bermeraing; hij wordt cantor in Sint-Jacob in 1537 en daarna kanunnik in St-Salvator.

79. Als afkomst wordt toegevoegd Hollandinus.

80. Hij wordt magister cantus in 1560.

81. Promotus Lovaniensis genoemd.

82. Magister cantus 1528-29 stierf hij in 1567.

83. Afkomstig uit Delft.

Dens Petr. ⁸⁴	1563	V	62v
Denys Nic.	1562	V	48v
Despaers Mich.	1537	IV	70v
Domyn Rob. pr.	1561	V	47
Donc Georg pr.	1516	III	66v
Doorne Jac.	1495	I	64v
Dorpe Vincent Vanden	1522	III	175v
Dubbout Petr.	1495	I	65
Enghelbert Joh. pr. ⁸⁵	1536	IV	64v
Fevyn Joh. pr. ⁸⁶	1537	IV	67v
Flabau Laur. ⁸⁷	1524	III	228
Flamingi Jac. pr.	1559	V	37
Flamme A. ⁸⁸	1567	V	90v
Fontayne Eust. del	1508	II	35
Fontayne Firmin de la pr. ⁸⁹	1560	V	38v
Franciscus de Namurio pr.	1533	IV	44v
Frisque Joann.	1572	V	110
Gallot D.	1545	IV	175v
Gargan Anth. pr.	1551	IV	233
Gaureau Joh. pr.	1553	IV	248
Gheens Seb.	1533	IV	47
Ghyngerloot Rob.	1507, 1513	II	27v, III 40
Ghossins Corn.	1547	IV	201v
Graeve Walt. de	1533	IV	48v
Grandeel Steph.	1508, 1513	II	30, III 38
Hardi Joan. pr.	1574	V	120
Helst Franc. van	1516	III	67
Heyle Jud. van pr.	1554	IV	265
Hille Jud. van ⁹⁰	1497	I	71v
Hollandinus zie Sibrandus			
Hous Joh. de la	1564	V	72
Hoyens Egid.	1543	IV	147
Hue Fr. pr.	1566	V	79v
Hue Petrus de	1565	V	76

84. Afkomstig uit Valenciennes.

85. Uit het Prinsbisdom Luik.

86. Afkomstig uit Rijsel.

87. Afkomstig uit Gent.

88. Hij vertrok in 1570 naar Spanje zie noot 124.

89. Hij kwam van de Salvatorkerk waar hij in november 1558 voorlopig magister cantus was; hij was kanunnik en overleed in 1577.

90. Niet te verwarren met de hiervoor genoemde gelijknamige kanunnik.

91. Uit het Prinsbisdom Luik afkomstig.

Inghelaert Joh. pr.	1537	IV 71
Jacobi Petr. pr. ⁹¹	1555	V 5*
Joore Claud. ⁹²	1532	IV 36
Kervyn Jac. ⁹³	1543	IV 159
Lem Jac. ⁹⁴	1508	II 32
Leodio zie Matthias		
Levy Phil. du	1543	IV 146v
Lovanio Laur. de	1492	I 54
Lorye Petr.	1538	IV 81
Luto Lud. de pr.	1564	V 72
Lyon Phil. de ⁹⁵	1547	IV 201v
Maes Joh.	1562	V 54
Maes Georg. pr.	1533	IV 46
Maleghys Nic. ⁹⁶	1563	V 59
Margot Fr.	1542	IV 132
Matthias de Leodio	1538	IV 79
Michiels Petr.	1574	V 120v
Moens Joach.	1550	IV 232
Moncaes Joh. pr.	1535	IV 57v
Monte Anth. de ⁹⁷	1540	IV 114v
Mote Jo. de la pr.	1566	V 82v
Muenic Mich. de ⁹⁸	1519	III 128v
Namurio zie Franciscus		
Neel Ant.	1506	II 14
Nivella Eust. de	1512	III 24
Pacquier Joh.	1508	II 30, † 1536
Paludanus Pontus	1558	V 31
Pape Joh. de	1543	IV 150
Paris Claudius ⁹⁹	1537	IV 68
Pastoris Ces.	1501	I 132v
Petit Joh. ¹⁰⁰	1508	II 31
Pignaert Mich. ¹⁰¹	1538	IV 81
Post Joh.	1497	I 78v

92. Hij wordt in 1532 magister cantus in Sint-Jacob.

93. Hij wordt vice-custos genoemd.

94. Hij wordt in 1532 magister cantus in Sint-Gillis.

95. Hij wordt koster in 1556 (IV, 201).

96. Afkomstig uit Diest.

97. Afkomstig uit Utrecht.

98. Gewezen choraal zie noot 30.

99. Afkomstig uit Lillers.

100. Hij was magister cantus in 1508-1514.

101. Afkomstig uit Boulogne.

Puteo Wilh. de ¹⁰²	1531	IV	32
Quiou Rob. de	1516	III	67, † 1534
Ramant Joh.	1517	III	88v
Raserne Joan.	1562	V	49v
Redde Luc.	1536	IV	65
Richaert Joh.	1506	II	4, † 1511
Riemakere Liv. pr.	1537	IV	67v
Riethaghe Petr. pr.	1515-16	III	55, 166v † 1541
Rosier Joan.	1572	V	106v
Samson de Steene	1545	IV	181
Schelve Joh. van	1556	V	8v
Scrulien Wilh. ¹⁰³	1531	IV	31
Steenackere Georg. pr.	1515	III	60
Stephani Joh.	1480	I	20
Sibrandus Hollandinus ¹⁰⁴	1553	IV	43
Snouc Adr. ¹⁰⁵	1537	IV	69, 74v
Snut Joh.	1537	IV	67v
Spaengaert Petr. pr.	1534	IV	53
Tacquereel Joh.	1554	IV	273v
Trojanus Anth. ¹⁰⁶	1554	IV	270v, † 1564
Vassor Adr. ¹⁰⁷	1540	IV	113v
Vassor Lod.	1522	III	180
Verry Joh.	1540	IV	114v
Vischere Lucas de	1554	IV	259
Vituli Joh.	1516	III	66v
Vos Bern. de	1569	III	119
Vos Joh. de ¹⁰⁸	1507	II	19
Wee Lud. vander ¹⁰⁹	1570	V	98
Wijnant Anth. pr. ¹¹⁰	1553	IV	251v
Wijntere Paul de	1539	IV	102
Willens Barth.	1554	IV	258v
Wout Petr. de	1493	I	59
Wreeckere Vespas. de pr.	1533	IV	44v

102. Curatus de Woumen genoemd.

103. Uit Zeeland.

104. Uit Haarlem, genoemd Hoyewaghene.

105. Afkomstig uit Dordrecht.

106. Gewezen zangmeester in de Salvatorkerk, wordt hij het in de Lieve-Vrouwkerk in 1556, 1559 en 1562.

107. Hij resideerde te Rome.

108. Hij wordt schoolrector in de St.-Jacobkerk in 1523.

109. Afkomstig uit Roeselare.

110. Afkomstig uit Sluis.

Zablo Simon pr.	1572	V	110
Zeke Vict.	1559	V	37v
Zomergheem Joh. de	1501	I	134v
Zone Petr. de	1501	I	135
Zwane Nat. de	1533	IV	46
zwyngedau Adam ¹¹¹	1521	III	165

DE CHORALEN.

In 1483 resp. 1492 wordt het leefgeld voor de 4 choralen, zog. armenkinderen die echter over een uitzonderlijke stem dienen te beschikken, en bij de magister cantus inwonnen, bepaald eerst op 2 £ gr. vl., daarna op 6 £ gr. vl. Dit laatste, daterend uit 1492, is relatief gesproken hoog, gezien de kapelanen iets meer dan 7 £, de kanunniken iets meer dan 8 £ verdienden ¹¹². Wanneer op 19 oktober 1517 wordt bescijst nog twee choralen meer te aanvaarden à *decem libr. gr. mon. Flandr., ex bonis mensis pauperum*, kunnen wij onderstellen dat de inkomsten voor de choralen van 6 op 5 £ waren teruggevallen ¹¹³. In 1555 is dit leefgeld al geslonken tot 4 £, terwijl het getal choralen tussen 1556 en 1559 van 6 opnieuw op 4 wordt gebracht gezien de ontoereikendheid van hun leefgeld ¹¹⁴. In 1577 poogt het kapittel zelfs de inkomsten van een kapelanie over de choralen te verdelē, wat op hevig verzet van de cantores stuit ¹¹⁵. Men moet inderdaad toegeven dat de cantores minstens evenveel reden tot klagen hadden. Vergeleken met de andere kapittels kwamen de choralen in de Lieve-Vrouwkerk er nog goed van af. Inderdaad bedroegen de inkomsten in Sint-Donaas in 1470 25 £ vl. voor 6, in 1564 37 £ vl. voor 8, waarop hun getal weer op 6 werd gebracht. In Sint-Salvator klommen hun inkomsten van 3 £ vl. per hoofd in 1521 tot 31 £ vl. voor 4, hoewel ook de magister cantus hier een deel van diende te hebben, 1574 ¹¹⁶. Het meest verbazingwekkend is de situatie in Sint-Jacob waar voor de 4 choralen samen 3 £ vl. per jaar

111. Hij krijgt deze prebende terwijl hij nog te Leuven studeert, zie noot 14 en 18. Hij overleed in 1566.

112. P. Beaucourt, *a.w.*, 202.

113. III, 87.

114. V, 25; 7, 15v, 36.

115. V, 127v, 132.

116. A. Dewitte, *S. Salv.*, p. 11.

is voorzien ; in Sint-Gillis voor de twee samen 4 £ vl. ¹¹⁷ ; bij deze laatste kerk kan nog een uitleg worden gevonden in zijn steeds deficitaire eindrekeningen.

Klachten en verwijten i.v.m. onvoldoende inkomsten en voedsel voor de choralen komen voor onder de magistri M. de Zaghere, A. Doulx, B. Claeis, A. Lansheere en voornamelijk M. Gasquière. In 1555 neemt de vader van L. Carlier zijn zoon zelfs opnieuw mee naar huis, omdat, naar zijn zin, de choralen — de bonenfanten — van honger omkomen ¹¹⁸. Slechts uitzonderlijk worden door het kapittel, bij bestraffing van haar leden, boeten opgelegd die het werk van de choralen kunnen ten goede komen ¹¹⁹. Evenmin deed het kapittel een duidelijke inspanning om oud-choralen aan de Kerk op te nemen. Op de 73 namen, die hierna volgen, zijn slechts 13 op één of andere wijze opnieuw in de kerk aanvaard geworden, terwijl van 2 supplementaire studies worden betaald. Dit laatste kon dan slechts pas gebeuren vanaf 1556, door een speciale fundatie van 18 £ par. (anderhalf £ vl.) door de kanunnik Cornelis Willaert ¹²⁰.

Tweemaal komt de ouderdom van de aanvaarde choralen voor : Egidius van Borredan is 9 ; Balth. vander Haghe is 11, maar wordt redelijk oud geacht ¹²¹. De ouders moeten, nadat de kinderen een stemexamen ondergingen, hen voorzien van rode tunieken — zij krijgen van de kerk zwart voor het jaargetijde van Maria Van Bourgondië — en garant staan met hun mobilia en immobilia voor het geval de choralen de dienst vroegtijdig verlaten. In principee worden zij alleen bij stemwisseling opnieuw vrijgemaakt ¹²². Zoals uit de lijst, die hier volgt, blijkt, waren zeer veel choralen afkomstig uit de Franstalige Nederlanden ¹²³. Alles laat onderstellen dat zij ook hier zichzelf niet presenteerden, doch in de mate van het mogelijke, net als de cantores, wer-

117. Sint-Jacob, 1524, Rek. I, fol. 550v; Sint-Gillis, 1557, 8, 272v. Speciale uitgaven als klederen, schoeisel, boeken en speciale lessen werden echter wel afzonderlijk vergoed.

118. V, 5v.

119. IV, 92v, 257; gratuiteiten: III, 234, 235v, 237v; IV, 19v, 27.

120. V, 231.

121. Zie alfabetische index.

122. Uitzondering is ziekte en b.vb. het verhuizen naar de kapel van Karel V.

123. Typisch is b.vb. in Sint-Jacob het groot aantal rectoren - zangers en magistri cantus uit de Franstalige gebieden.

den geronseld. Er blijkt niet dat zij, behalve te Aardenburg, ergens publiek optraden. Alleen Eustace Barbion, die elf jaar na het verlaten van de Lieve-Vrouwkerk magister cantus werd eerst in Sint-Jacob, daarna te Kortrijk, vestigde faam als componist.

Alfabetische naamlijst der choralen 1500-1578.

Adam Joh.	1508	II 31, 119, hij wordt in 1519 aanvaard <i>ad officium cleric. parochialis.</i>
Anthonius N.	1526	III 258v.
Banniere Petr.	1547	IV 202, zoon van de organist uit Roeselare wordt hij door De Hondt overgedragen aan de kapel van Keizer Karel. Wij vinden zijn naam echter niet in de ledenlijsten van die kapel.
Barbion Eust.	1527	III 267v, uit Anthoing bij-Doornik; hij wordt in 1541-43 mag. cantus in Sint-Jacob; 1543 zelfde functie in de Lieve-Vrouwkerk te Kortrijk.
Berghe Rog. vanden	1565	V 79, neef van Georgius, <i>curatus argentee portionis.</i>
Bernir Conr.	1508	II 32v, uit Henegouwen.
Berris (Bernis) Egid.	1529	III 289v, wordt clericus installatus 1533.
Blondeel Joa.	1550	IV, hij wordt gezien een beenderziekte, aan zijn ouders terugbezorgd.
Blondeel Jac.	1559	V 34.
Borredan Egid. van	1553	IV 248, hij is afkomstig uit Halle, en 9 jaar oud.
Bricx Phil.	1529	III 288, hij is afkomstig uit Berghe en wordt in 1538 servitor van de capellanus-custos.
Bussuit Oliv.	1545	IV 172, 174, 202v; Rek. 1538-1564, 13, uit Roeselare. In 1547 wordt hij samen met P. Banniere weggehaald voor de kapel van Karel V. Hij is afwezig van juli tot september waarna hij door een koopman te Antwerpen berooid wordt aangetroffen en teruggeholpen naar Brugge. Bij het aanvaarden van Bussuit in 1545 zijn er 7 choralen in dienst.

- Carlier Lud. 1554 IV 262v, V 5v, uit Mons ; zijn vader verwijderd hem in 1555 omdat de chorale te weinig eten krijgen.
- Christianus Joh. 1538 IV 76v, uit Taylle ; hij wordt in 1538, omdat hij reeds zolang dienst deed als choraal, als cantor aanvaard ; in 1537 was hij cantor in Sint-Jacob (Res. 9v).
- Clerici Petr. 1508 II 31.
- Clerici Paul. 1547 IV 201v, uit Saint-Omer.
- Coppens Franc. 1507 II 27v, verlaat op die datum zijn ambt.
- Cornelius N. 1512 III 12, 201v, uit Gent ; hij wordt cantor in 1547.
- Coudon Jac. 1537 IV 71.
- Dumelynck Sam. 1570 V 101v, uit Brugge.
- Engles Hermes d' 1539 IV 101v, 150, nog genoemd d'Ynghelsche, uit Brugge ; zijn ouders moeten hem, naast klederen, ook van boeken voorzien ; wanneer hij in 1543 niet langer geschikt is, vraagt zijn vader Hermes onderhoudsgeld te geven om de studie der bonae litterae voort te zetten tot zijn priesterwijding.
- Estrycke Jer. van 1562 V 53, zoon van Petrus.
- Flamme Arnold 1555 V 5, 90v, uit Irchonweltz-bij-Ath. Hij is de zoon van Amandus, en wordt gepresenteerd door Sylvester Flamme, civis Brugensis. Hij is de broer van magister cantus en kanunnik van St-Salvator Jan Flamme, wordt in 1559 choraal in St.-Donaas, in 1569 chorist en in 1570 lid van de kapel van Philips II, waar zijn broer *teniente* van de kapelmeester wordt in 1572. Een andere broer Jacques was sinds 1555 cantor in St.-Gillis, sinds 1563 lid van de kapel van Maximiliaan II, een vierde Flamme, Filip, was choraal in 1570 in Sint-Salvator ¹²⁴.

124. A. Dewitte, *S. Salv.*, p. 47; A.C. De Schrevel, *a.w.*, p. 52; P. Becquart, *Musiciens Néerlandais à la cour de Madrid*. Ph. Rogier

Freman Lud.	1538	IV 75v, hij was tevoor ergens anders choraal.
Frere Franc.	1537	IV 71v, hij wordt meer uit welwillendheid dan om zijn bekwaamheid aanvaard.
Gheersdale Egid.	1554	V 1v, broer van Johannes, pastoor van de parochiekerk van Torhout.
Haghe Balth. vander	1554	IV 266, uit Cambrai. Bij zijn opname is hij reeds 11 jaar oud. Zijn oom, Judocus, pr. cap. staat mee borg.
Hampe Georg.	1513	III 40, 225v, servitor van de kan. Anthonius de Mercatellis wordt hij in 1524 cler. par.
Hellewout Jacob	1570	V 102, uit Brugge.
Hellewout Nic.	1570	V 102, uit Brugge.
Hondt Petr. de	1561	V 47v, neef van de gewezen choraal, nu kapelaan te Gistel, Eg. Berris.
Horluudt Guill.	1569	V 96v, hij is de eerste die met naam wordt genoemd als begunstigde door het legaat van Corn. Willaert: <i>ut iisdem duabus libris addiscat opus mechanicum</i> . Willaert, die het jaar erop sterft, duidde naast hem Joannes Vermeulen aan <i>ad studia litterarum</i> .
Hugo de Hollander	1525	III 249, wordt op die datum vervangen door de juvenis gandensis.
Hulst Oliv. van	1536	III 66, 232, uit Dadizele, zoon van Franciscus, organist, clericus parochialis.
Jaeghere Petr. de	1578	V 145v, krijgt op die datum een kapelanie extra chorum, <i>intuitu paupertatis et boni servitii</i> .
Langhemart Joa.	1568	V 93v, 135v, uit Brugge wordt kapelaan benoemd in 1578.
Leest Walter	1543	IV 146, uit Middelburg.
Lennon Joh.	1554	V 262v, zoon van de organist van St.-Germanus te Mons.
Maes Joa.	1563	V 56v, zoon van de cantor Joannes uit Blankenberge.
Marotte Joh.	1540	IV 116v, zijn oom Paschasius Marot-

et son école, Brussel, Kon. Acad., *Schone Kunsten*, 1967, p. 6, e.a. Rek. St.-Gillis, 1544-1564, fol. 215v.

		te, vic. perp. subd. staat mee borg.
Mathys Winnoc	1530	IV 18, 60, uit Berghe wordt aanvaard i.p.v. Eust. Barbion.
Mol Jac. de	1538	III 27, uit Sluis.
Mol Petr. de	1535	IV 56, uit Sluis.
Monte Petrus de	1531	IV 27, uit Berghe.
Muenic Mich. de	1507	II 31, 128v, III 38, weggestuurd wegens ziekte in 1508, wordt hij als cantor aanvaard in 1519.
Nant Joh. vander	1540	IV 117, voorgesteld door zijn broer Petrus.
N.	1500	I 123v.
	1518	III 106.
	1521	III 173.
	1525	III 239v.
	1525	III 241v.
	1526	III 252v, <i>duo juvenes qui venerunt de Robay.</i>
	1525	III 249, <i>juvenis gandensis.</i>
Pecquereu Guil.	1550	V 226v, <i>puer symphoniacus</i> genoemd.
Puys Steph. du	1535	IV 58, uit Berghe.
Sabatte Elye	1557	V 15v, 18.
Sabatte Lud.	1557	V 15v, 18, uit Brugge.
Senepart Abrah.	1555	V 1v, zoon van Willem Parmentier uit Ghilenghe; zijn stem wordt omschreven als <i>clara et dulcisona.</i>
Sigerus N.	1562	V 49v, hij was de school ontvlucht en wordt in aanwezigheid van de choralen met zweepslagen gestraft.
Slosse Bonif.	1541	IV 121, uit Roesclare.
Stalpaert N.	1535	IV 60, filius Adriani uit Sluis.
Tergou Joa.	1555	V 1, uit Tourcoing.
Torrente Jac. de	1543	IV 143v, uit Gent.
Troiani Serv.	1562	V 50, zoon van Petrus.
Troteilleu (Trotereu) Lud.	1561	V 47, 77.
Vermuelen Guil.	1559	V 37.
Vermuelen Joa.	1559	V 37, hij is de eerste die met een beurs van C. Willaert de <i>studia litterarum</i> begint.
Visch Anth. de	1573	V 118v, uit Brugge.
Vivere Arn. vande	1543	IV 143v.

- Vleesch Joh. 1533 IV 47, 58, 59, uit Berghe ; hij overlijdt aan scabies in 1535.
- Wycheuse Jac. vanden 1543 IV 149.
- Wyntere Florent. de 1538 IV 80v, 90, hij wordt hetzelfde jaar chorist en daarna opnieuw choraal

A. DEWITTE

OVER HET BESTUUR VAN DE ACHT PAROCHIEËN
VAN VEURNE-AMBACHT
OP HET EINDE VAN DE XVIe EEUW

De Acht Parochiën van Veurne-ambacht maakten deel uit van de kasselrij Veurne ; ze vormden een onafhankelijk ambacht. Ieder van deze parochiën hing af van een plaatselijk heer. Hun onderhorigheid aan de kasselrij Veurne bestond in het beroep dat deze laatste uitoefende over hun rechtspraak : de kasselrij was immers hun hoofdcollege ; alsook in hun tussenkomst in de beden en andere lasten van de kasselrij.

Deze tussenkomst in het betalen van de belastingen van de kasselrij gaf aanleiding tot vele en langdurige processen.

Na vele moeilijkheden werden de Acht Parochiën en hare afhankelijkheden door het decreet van 30 augustus 1759 onafhankelijk verklaard ¹.

Op het einde van de XVIe eeuw was opnieuw een proces aan de gang tussen de kasselrij en de Acht Parochiën. In 1601 sprak de Raad van Vlaanderen zich erover uit en be-

1. L. Gilliodts-van Severen, *Coutumes de la ville et chàtellenie de Furnes. Tome premier*, Brussel 1897, p. 210-212. En *Zesden Placaertboeck van Vlaanderen*, 1e deel, 1786, pp. 400-401.